

**KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽELMENĖLIS“
SAUGOS IR SVEIKATOS ĮVADINĖ INSTRUKCIJA NR. I-1**

**I. SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Kauno lopšelis - darželis „Želmenėlis“ (toliau Įstaiga) įregistruotas 1974 m. gegužės 15 d. Įstaigos kodas: 191635918.

Įstaigos tipas – mokykla, vykdanči ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą.

Įstaigos veiklos sritis – švietimas (ikimokyklinis, priešmokyklinis ugdymas). Įstaigos adresas: Krėvės g. 95, LT-50367 Kaunas.

Įstaigos vadovė: Saulė Šerėnienė, direktorė.

Saugą darbe atstovauja ir yra atsakingas už priešgaisrinę saugą direktorius, jo nedarbingumo, stažuočių ir nedarbingumo metu, funkcijos pavedamos direktoriaus pavaduotojui ūkio reikalams.

**II. SKYRIUS
PAVOJINGI IR KENKSMINGI VEIKSNIAI, JŲ POVEIKIS SVEIKATAI IR SAUGOS
PRIEMONĖS**

2. Pavojingi ir kenksmingi veiksniai, veikiantys darbuotojus darbo vietose, išvardyti individualiose darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijose.

**III. SKYRIUS
NELAIMINGŲ ATSIDIKIMŲ, AVARIJŲ TYRIMO TVARKA, DUOMENYS APIE
PROFESINES LIGAS, JŲ PRIEŽASTIS IR DARBUOTOJO PAREIGOS, VEIKSMŲ ĮVYKUS
NELAIMINGAM ATSIDIKIMUI, AVARIJAI**

3. Nelaimingi atsitikimai tiriami vadovaujantis Lietuvos Respublikos nutarimais.

4. Nukentėjęs nuo nelaimingo atsitikimo asmuo, jeigu pajėgia, turi nedelsdamas apie tai pranešti Įstaigos direktoriui arba jo įgaliotam asmeniui.

5. Asmuo, matęs nelaimingą atsitikimą arba apie jį sužinojęs, turi nedelsdamas suteikti nukentėjusiam pirmąją pagalbą ir pranešti apie nelaimingą atsitikimą nurodytiems asmenims.

6. Darbo vieta, kol nelaimingas atsitikimas bus pradėtas tirti, turi išlikti tokia, kokia buvo nelaimingo atsitikimo metu. Jeigu tai kelia pavojų aplinkinių darbuotojų gyvybei ir sveikatai, gali būti daromi tik būtini pakeitimai, įforminami aktu.

7. Įstaigos direktorius, o kai jo nėra – įgaliotas asmuo, privalo nedelsdamas organizuoti pirmosios pagalbos suteikimą, o prireikus – nukentėjusįjį nugabenti į gydymo įstaigą, taip pat pranešti steigėjui apie įvykusį nelaimingą atsitikimą.

8. Nelaimingo atsitikimo tyrimo rezultatai surašomi aktuose.

9. Nelaimingo atsitikimo tyrimo rezultatai surašomi akte, jei šis nelaimingas atsitikimas įvyksta darbuotojui, su kuriuo sudaryta darbo sutartis:

9.1. darbuotojui, dirbančiam kitoje vietoje, kur jis atlieka darbo sutartimi sulgytą darbą, arba veikia Įstaigos interesais (įskaitant sportinę ir kitą visuomeninę veiklą), taip pat esančiam komandiruotėje;

9.2. Nukentėjusiam dėl staiga susirgimo ar apsinuodijimo, įvykusio dėl darbo aplinkos poveikio Įstaigoje ar darbo metu sužalotam kito asmens;

9.3. Nelaimingo atsitikimo tyrimo rezultatai surašomi akte, jeigu šis nelaimingas atsitikimas įvyksta ne Įstaigos teritorijoje pakeliui į darbą arba iš darbo (įskaitant nustatytąjį pertrauką pailsėti ir pavalgyti).

10. Nelaimingo atsitikimo tyrimas nutraukiamas ir aktai nepildomi nustačius, kad nelaimingas atsitikimas įvyksta dėl to, kad norėta susižaloti arba nusižudyti (remiantis teisėsaugos darbuotojų išvada), dėl alkoholio ir kitų narkotinių medžiagų poveikio (remiantis medicinos įstaigos išvada) ar dėl nukentėjusiojo nusikalstamų veiksmų: vagystės, noro pasipelnyti, chuliganizmo ir kt. (remiantis teisėsaugos darbuotojų išvada) ar dėl ligos, nesusijusios su darbo sąlygų poveikiu (remiantis medicinos įstaigos išvada).

11. Nelaimingų atsitikimų tyrimo rezultatus komisija, tyrusi nelaimingą atsitikimą, įformina laisvos formos aktu. Šie nelaimingi atsitikimai registruojami mokyklos nelaimingų atsitikimų registravimo žurnale, bet neapskaitomi.

12. Lengvą nelaimingą atsitikimą tiria dvišalė komisija, sudaryta iš darbdavio įgalioto asmens ir mokyklos darbuotojų įgalioto asmens (jeigu nėra profesinės sąjungos).

13. Nelaimingą atsitikimą tirianti dvišalė komisija ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo nelaimingo atsitikimo privalo nustatyti nelaimingo atsitikimo priežastis, išklausus liudininkų, darbdavio bei kitų asmenų paaiškinimų, medicinos įstaigos pažymą apie traumos pobūdį, sunkumą, taip pat išnagrinėti kitą su įvykiu susijusią medžiagą ir nustatyti asmenis, kurie pažeidė saugos darbe normatyvinių aktų reikalavimus.

14. Surašyti keturis aktų egzempliorius ir perduoti juos bei tyrimo medžiagą darbdaviui. Darbdavys, gavęs nelaimingo atsitikimo tyrimo medžiagą, privalo pasirašyti aktą. Jeigu darbdavys nesutinka su komisijos išvadomis, jis gali raštiškai išdėstyti savo nuomonę akto priede.

15. Ne vėliau kaip per 3 kalendorines dienas nuo akto surašymo paskirstyti juos šia tvarka:

15.1. pirmąjį akto egzempliorių su tyrimo medžiaga palikti mokykloje;

15.2. antrąjį akto egzempliorių išsiųsti Valstybinei darbo inspekcijai;

15.3. trečiąjį akto egzempliorių išsiųsti draudimo įstaigai (jeigu nukentėjęs asmuo yra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų);

15.4. patvirtintąjį akto nuorašą įteikti profesinei sąjungai (jeigu nukentėjusysis yra jos narys), taip pat Įstaigoje, kurios siūstas darbuotojas susižalojo, kitoms organizacijoms, įstaigoms bei pareigūnams, turintiems teisę analizuoti ar tikrinti darbų saugą įmonėje, jei jie to prašo raštu.

16. Nelaimingas atsitikimas, apie kurį nukentėjusysis arba įvykio liudininkas nustatytąją tvarka nepraneša darbdaviui arba dėl kurio nukentėjusysis darbingumo neteko ne iš karto, ištiriamas gavus nurodytųjų asmenų ar jų interesams atstovaujančių asmenų prašymą ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų nuo prašymo gavimo.

17. Sunkius ir mirtinus nelaimingus atsitikimus tiria trišalė komisija, sudaryta iš valstybinio darbo inspektoriaus (komisijos pirmininkas), mokyklos profesinės sąjungos atstovo arba darbuotojų įgaliotinio (jeigu Įstaigoje nėra profesinės sąjungos) ir darbdavio įgalioto asmens.

18. Kai darbuotojas, jo interesams atstovaujantis asmuo ar darbdavys nesutinka su tyrimo komisijos išvadomis ar Valstybinei darbo inspekcijai nustačius, kad sunkus ar mirtinas nelaimingas atsitikimas ištirtas neteisingai arba nepakankamai, Lietuvos Respublikos vyriausiasis darbo inspektorius skiria pakartotinį arba papildomą tyrimą, nurodydamas jo tvarką.

19. Jeigu darbdavys atsisako surašyti aktą arba nukentėjusysis ar jo interesams atstovaujantis asmuo nesutinka su akto turiniu, konfliktą nagrinėja įmonės saugos darbe komitetas (tarnyba) per 7 kalendorines dienas nuo pareiškimo gavimo dienos.

20. Dėl komiteto sprendimo šalys gali kreiptis į Valstybinę darbo inspekciją. Į šią inspekciją šalys gali kreiptis ir tuo atveju, kai nurodytojo komiteto nėra. Inspekcijos sprendimas gali būti apskųstas teismui.

21. Įstaiga, kurioje dėl saugos darbe norminių aktų pažeidimo įvyko mirtinas nelaimingas atsitikimas darbe, privalo išmokėti mirusiojo šeimai vienkartinę pašalpą, numatytą LR teisės aktuose.

22. Darbdavys, darbuotojai, nelaimingo atsitikimo tyrimo komisijų nariai, pažeidę šių nuostatų reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

IV SKYRIUS

PROFESINĖS LIGOS NUSTATYMAS

23. *Profesinė liga* – tai darbuotojo sveikatos sutrikimas dėl kenksmingo darbo aplinkos veiksnio (ar kelių veiksnių), kuris įvertinamas pagal higieninę darbo sąlygų klasifikaciją, atsižvelgiant į atsitikimą, higienos normas ir darbo laiko trukmę. Į profesinių ligų sąvoką įeina ir profesiniai apsinuodijimai.

24. Profesinėmis ligomis taip pat laikomos ligų komplikacijos, liekamieji reiškiniai ir kenksmingu darbo aplinkos veiksnių sukelti atokūs padariniai.

25. Sąvoką „kenksmingas darbo aplinkos veiksnys“ - darbo aplinkos veiksnys, dėl kurio darbuotojas gali netekti dirbingumo, gali susirgti (ir profesinė liga), o jo ilgalaikis poveikis gali būti pavojingas gyvybei.

26. Tiriamos šios Įstaigos darbuotojų ligos: sukeltos fizinių veiksnių, sukeltos įtampos.

27. Nustatant dirbantiems ar dirbusiems asmenims profesines ligas, vadovaujamas Sveikatos apsaugos ministerijos tvirtinamu profesinių ligų sąrašu.

28. Ūminę profesinę ligą tiria gydytojas, pirmasis apžiūrėjęs ligonį ir įtaręs ar diagnozavęs ūminę profesinę ligą, ne vėliau kaip per 12 valandų išsiunčia pranešimą raštu teritoriniam higienos centrui.

29. Lėtinę profesinę ligą įtaręs gydytojas, raštu praneša teritoriniam higienos centrui, prašo ištirti profesinės ligos priežastį ir parengti susirgusio darbuotojo darbo sąlygų higieninę charakteristiką.

30. Ūminės profesinės ligos priežastys turi būti ištirtos per 24 valandas, dalyvaujant valstybiniam darbo inspektoriui, Įstaigos direktoriui ar jo atstovui. Tyrime gali dalyvauti Įstaigos direktorius ir darbuotojo interesams atstovaujančios organizacijos, prireikus kviečiami ir ekspertai.

31. Lėtinės profesinės ligos priežastys ištiriamos ir darbo sąlygų higieninė charakteristika parengiama ne vėliau kaip per 15 dienų, dalyvaujant valstybiniam darbo inspektoriui, mokyklos direktoriui, jo atstovui.

32. Su darbo higienine charakteristika supažindinamas nukentėjęs asmuo.

V SKYRIUS

BENDRIEJI DARBŲ SAUGOS REIKALAVIMAI ĮSTAIGOJE

33. Užtikrinant saugų darbą, kiekvienas Įstaigos darbuotojas, pradėjęs savo veiklą privalo: išklausti saugos ir sveikatos įvadinį ir darbo vietoje instruktavimą, susipažinti su vidaus darbo tvarkos taisyklėmis, laikytis saugos ir sveikatos darbe taisyklių reikalavimų, susipažinti su pareiginėmis instrukcijomis ir dirbti tik tą darbą, kuris jam pavestas.

34. Prieš darbo pradžią patikrinti darbo vietas, įrengimų, mašinų su kuria dirbama, techninę būklę, laikytis elektrosaugos, gaisrinės saugos reikalavimų ir juos vykdyti, neleisti į darbo vietą pašalinių asmenų.

35. Draudžiama Įstaigoje būti neblaiviems, apsvaigusiems nuo narkotinių arba toksinių medžiagų, įnešti alkoholinių gėrimų, rūkyti.

36. Instrukuoti gali tik Įstaigos direktorius ir jo įgaliotas asmuo, turintis darbų saugos atestavimo pažymėjimą.

37. Instrukcijų reikalavimai yra privalomi visiems darbuotojams susipažinusiems su atitinkama instrukcija ir tai patvirtinusiems savo parašu instruktavimo žurnale.

38. Visais klausimais aiškintis su Įstaigos direktoriumi ar jo įgaliotu asmeniu.

VI SKYRIUS

ELEKTROSAUGA

39. Pagrindinis traumuojantis faktorius yra elektros srovė.
40. Pažeidus elektros srovei žmogaus organizmą, susitraukia raumenys, sutrinka širdies veikla ir kraujo apytaka, paralyžiuojami nervų centrai, atsiranda nudegimų.
41. Organizmo pažeidimo elektros srove laipsnis priklauso nuo srovės stiprumo, tekėjimo kūnu kelio ir veikimo trukmės. Srovės stiprumas priklauso nuo įtampos ir laidininko (organizmo varžos). Kuo didesnė organizmo ir saugos priemonių varža, tuo mažiau srovės per jį praeina.
42. Elektros srovės poveikis žmogaus organizmui nepavojingas, kai įtampa elektros prietaisuose ne didesnė kaip 42 V.
43. Tiesioginė fizinė pažeidimo priežastis elektros traumos atveju yra elektros srovės, tekančios žmogaus kūnu, stiprumas. Dėl labai nevienodos žmogaus kūno varžos, srovės stiprumas, esant tokiai pat įtampai, gali labai kisti. Jei oda drėgna, žmogus neblaivus, pavargęs kūno varža smarkiai sumažėja. Jei patalpose yra drėgmės, garų, cheminių dujų, amoniako ir kitų medžiagų, labai sumažėja elektros įrenginių izoliacija ir odos varža, todėl sustiprėja srovė, vadinasi, ir pažeidimo pavojus žmogui.
44. Žmones elektros smūgis išstinka atsitiktinai prisilietus prie neizoliuotų laidų, kuriuose yra įtampa.

VII SKYRIUS

DARBO HIGIENOS REIKALAVIMAI

45. Kiekvienam Įstaigos dirbančiajam, atsižvelgiant į darbo pobūdį, turi būti sudarytos sąlygos higienos reikalavimų įgyvendinimui.
46. Darbo vietose turi būti palaikomi darbo sąlygų parametrai, nurodyti sanitarinėse normose, taisyklėse ir higieniniuose reikalavimuose.

VIII SKYRIUS

DARBDAVIO PAREIGOS

47. Darbdaviai ir jų įgalioti asmenys privalo laikytis LR žmonių saugos darbo įstatymo ir vykdyti kitų saugos darbe norminių aktų reikalavimus.
48. Instrukuoti ir mokyti darbuotojus saugiai dirbti, tikrinti jų žinias.
49. Kontroliuoti, kaip darbuotojai laikosi saugos darbe reikalavimų.
50. Nustatyta tvarka pranešti apie nelaimingus atsitikimus, profesines ligas, iširti aplinkybes ir priežastis, atlyginti už pakenkimą sveikatai.
51. Organizuoti darbą pagal darbo ir poilsio režimą.
52. Nustatyta tvarka rengti ir tvirtinti saugos ir sveikatos instrukcijas.

IX. SKYRIUS

DARBDAVIO TEISĖS

53. Reikalauti, kad darbuotojai laikytųsi saugos darbe norminių aktų.
54. Darbuotojams, pažeidusiems saugos darbe ir sveikatos norminius aktus, skirti drausmines nuobaudas, nustatyta tvarka reikalauti atlyginti žalą.
55. Kontroliuoti, kaip darbuotojai laikosi saugos ir sveikatos instrukcijos reikalavimų, laikinai nušalinti darbuotoją nuo darbo, už tą dieną nemokėti jam darbo užmokesčio, jeigu jis darbo metu yra neblaivus, apsvaigęs nuo alkoholio ar sąmoningai pavartotų narkotinių ar toksinių medžiagų.

56. Atleisti darbuotoją iš darbo, jei jis grubiai pažeidė saugos ir sveikatos taisyklių reikalavimus.

IX. SKYRIUS DARBUOTOJŲ PAREIGOS

57. Saugoti savo ir nekenkti kitų darbuotojų sveikatai, mokėti saugiai dirbti ir vykdyti saugos darbe norminių aktų reikalavimus.

58. Imtis priemonių ir pagal galimybes bei kompetenciją pašalinti priežastis, galinčias sukelti traumas, avarijas, apie tai nedelsiant informuoti mokyklos direktorių ar jo įgaliotą asmenį.

59. Informuoti darbdavį, jo įgaliotą asmenį apie darbo metu gautas traumas, susijusias su darbu, ūmius sveikatos sutrikimus.

60. Nustatyta tvarka tikrintis sveikatą.

61. Vykdyti Įstaigos direktoriaus ar jo įgaliotų asmenų bei pareigūnų, kontroliuojančių saugą darbe, teisėtus nurodymus.

X. SKYRIUS DARBUOTOJŲ TEISĖS

62. Reikalauti, kad darbdavys užtikrintų saugų darbą, užtikrintų norminiuose aktuose nustatytas sąlygas ir tvarką.

63. Sužinoti iš darbdavio (įgalioto asmens) apie darbo aplinkoje esančius sveikatai kenksmingus ir pavojingus veiksnius.

64. Atsisakyti dirbti, jeigu yra pavojus sveikatai, gyvybei ir apie tai pranešti raštu darbdaviui (įgaliotam asmeniui) motyvuojant priežastis.

65. Nustatyta tvarka reikalauti, kad būtų atlyginta žala, padaryta sveikatai dėl nesaugių darbo sąlygų.

66. Kilusius nesutarimus dėl darbuotojo atsisakymo dirbti nagrinėja Įstaigos administracija, Valstybinė darbo inspekcija, kuri apie sprendimą informuoja raštu darbuotoją ir darbdavį.

67. Pagrįstas atsisakymas dirbti nelaikomas darbo drausmės pažeidimu.

68. Už laiką, kurį darbuotojas pagrįstai atsisakė dirbti, darbuotojui mokamas vidutinis darbo užmokestis.

69. Darbuotojui atsisakius dirbti nepagrįstai, už nedirbtą laiką nemokama ir dėl to padaryta žala darbdaviui kompensuojama iš darbuotojo sąskaitos nustatyta tvarka.

XI. SKYRIUS DARBDAVIŲ IR DARBUOTOJŲ ATSAKOMYBĖ UŽ DARBŲ SAUGOS NORMINIŲ AKTŲ PAŽEIDIMUS

70. Už darbų saugos norminių aktų pažeidimus, dėl kurių įvyko arba galėjo įvykti nelaimingas atsitikimas, darbuotojas susirgo profesine liga, įvyko avarija, sutriko Įstaigos darbas, direktoriui, jo įgaliotiems asmenims, kurie savo veikimu ar neveikimu pažeidė saugos darbe norminių aktų reikalavimų arba nesudarė sąlygų tokių reikalavimų laikymuisi, taip pat Įstaigos darbuotojams, kurie, žinodami, kad pažeidžia saugos darbe reikalavimus dirbo tokiomis sąlygomis, taikoma Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta drausminė, materialinė, administracinė ar baudžiamoji atsakomybė.

XII. SKYRIUS MEDICINOS PAGALBA ĮSTAIGOJE

71. Darbuotojas privalo žinoti pirmosios pagalbos suteikimo būdus esant nedidelėms traumoms: sumušimams, sužeidimams, kraujuojant ir nukentėjus nuo elektros srovės.

72. Visi pradedantys Įstaigoje dirbti darbuotojai privalo pasitikrinti sveikatą bei pristatyti Asmens medicininę knygelę (F Nr. 048/a). Darbuotojo pareiga yra Įstaigoje nustatyta tvarka pasitikrinti sveikatą. Atsisakymas tikrintis sveikatą, kai toks patikrinimas darbuotojui privalomas, yra šiurkštus darbo pareigų pažeidimas.

73. Jei darbuotojas gavo traumą, būtina skubiai suteikti pirmąją pagalbą, pranešti Įstaigos administracijai ir iškviesti greitąją pagalbą.

74. Kiekvienas Įstaigos darbuotojas privalo mokėti suteikti pirmąją medicinos pagalbą nukentėjusiam nuo elektros srovės.

XIII. SKYRIUS

PIRMOJI PAGALBA SUSIŽEIDUS

75. Pagrindinės priemonės susižeidus yra tvarsčiai ir šaltis – ledas ar šalti kompresai. Pasirenkant tvarstį svarbu, kad jis būtų šiek tiek didesnis nei žaizda.

76. Jeigu dėl kurios nors priežasties tvarsčio nėra, galima naudoti bet kokią švarią baltą medvilninę medžiagą.

77. Kad žaizda nebūtų užteršta risant, teikiantys pirmąją pagalbą privalo naudoti vienkartinės pirštines.

78. Teikiant pirmąją pagalbą, reikia griežtai laikytis taisyklių (**pridedama „Pirmos pagalbos teikimo vadovas“**):

78.1. Negalima žaizdos plauti vandeniu.

78.2. Negalima šluostyti nuo žaizdos smėlio, žemių ir pan., nes tokiu būdu žaizda užteršiančios medžiagos nepašalinamos, tik giliau įtrinami nešvarumai ir lengviau užkrečiama žaizda.

78.3. Nuo žaizdos negalima šalinti kraujo krešulių, nes tai gali sukelti stiprų kraujavimą. Išorinis kraujavimas gali būti arterinis ir veninis. Arterinio kraujavimo atveju kraujas būna skaisčiai raudonas ir teka pulsuojančia srove, esant veniniam kraujavimui, kraujas tamsios spalvos ir teka vienodai. Pavojaus yra arterinis kraujavimas.

78.4. Jei žaizda gili ar stipriai kraujuojanti, būtina stabdyti kraujavimą užspaudus žaizdą tvarsčiu, pakėlus sužeistą galūnę. Jei per tvarstį kraujas toliau sunkiasi, negalima plėsti senojo tvarsčio. Reikia ant jo uždėti kitą tvarstį.

78.5. Jei kraujuoja iš arterijos virš sužeidimo reikia užspausti timpa, bet tai daryti labai atsargiai, kad nesutriktų kraujotaka, nebūtų pažeisti nervai. Visais stipraus kraujavimo atvejais skubiai gauti į gydymo įstaigą.

78.6. Arterinį kraujavimą galima greitai sustabdyti, prispaudus pirštais kraujuojančią kraujagyslę prie atitinkamo kaulo aukščiau žaizdos (arčiau liemens). Kraujavimą iš apatinės veido dalies žaizdų sustabdomas, prispaudžiant žandikaulio arteriją prie apatinio žandikaulio krašto. Kraujavimas iš smilkinio ir kaktos žaizdų sustabdomas, prispaudžiant arteriją priekyje ausies.

78.7. Jei sulenkti galūnės per sąnarį negalima (kartu lūžus tos pačios galūnės kaului), tai stipriai kraujuojant iš arterijos, reikia užveržti visą galūnę, uždedant timpą (jai geriausiai imti kokią nors stangrą, išsitempiančią audinį, guminį vamzdelį arba juostą, petnešas). Prieš uždedant timpą, galūnę (ranka arba koja) turi būti pakelta.

XIV. SKYRIUS

PIRMOJI PAGALBA NUŠALUS

79. Kuo greičiau stenkitės patekti į šiltas patalpas. Nušalusią kūno dalį atšildyti įmerkdami pažeistą kūno vietą į kambario temperatūros vandenį arba dėti kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusios kūno dalių (pakanka 20-30 minučių). Duoti gerti šiltų ir saldžių gėrimų. Nedaug nušalus, kai arti nėra šiltų

patalpų, veidą, nosį, ausis galima šildyti delnais.

80. Nušalusią kūno vietą netrinkite. Jei šildant atsiranda pūslių, nustokite šildyti. Nušalusią vietą uždenkite steriliu tvarščiu ir sutvarstykite. Sutvarstytą kūno dalį (jeigu tai įmanoma)

susukite į minkštą storą audinį (pvz. antklodę, megztinį). Skubiai vykite arba vežkite nukentėjusį į artimiausią gydymo įstaigą.

XV. SKYRIUS

PIRMOJI PAGALBA LŪŽUS KAULUI, IŠNIRUS, SUSIMUŠUS IR PATEMPUS RAIŠČIUS

81. Lūžimų ir išnirimų atvejais pagrindinis pirmosios pagalbos uždavinys yra užtikrinti, jog skaudama galūnė, jos padėtis būtų patogi. Tokiu būdu tik numalšinamas skausmas, bet ir saugomi gretimi audiniai nuo kitų papildomų sužalojimų, kurių gali atsirasti, kaului iš vidaus pradūrus audinius. Lūžimo ar išnirimo vietą reikia sutvirtinti įtvaru, faneros plokšte, kartonu ir t.t. Susitrenkus – ant pažeistos vietos dedama kas nors šalta (pūslė su ledais arba sniegu, šaltas kompresas).

82. Pirmoji pagalba patempus raiščius, pakrypus pėdai ir kt. yra šaldymas, standus sutvarstymas, ramybė.

83. Pirmoji pagalba apalpus ar alpstantį žmogų (svaigsta galva, pykina, veržia krūtinę, trūksta oro, temsta akyse) reikia paguldyti nuleisti žemyn galvą ir kiek pakelti kojas, duoti šalto vandens.

84. Pirmoji pagalba patekus svetimkūniams (rakštims) - po oda arba po nagu patekusį svetimkūnį galima pašalinti tik tuo atveju, jei įsitikinama, kad tai bus padaryti lengva. Esant mažiausiai kliūčiams, reikia kreiptis į gydytoją. *Negalima šalinti be gydytojo svetimkūnių iš akių, gerklės ir stemplės.*

XVII. SKYRIUS

ATPALAIDAVIMAS NUO ELEKTROS SROVĖS

85. Prisilietus prie vietų, kuriose yra įtampa, daugeliu atvejų, raumenys savaime mėšlungiškai susitraukia, dėl to pirštai, jei nukentėjusysis laiko laidą rankose, gali taip stipriai susispausti, kad jo bus neįmanoma ištraukti iš rankų. Jei jis tebeliečia srovines dalis, pirmiausia reikia skubiai atpalaiduoti jį nuo elektros srovės.

86. Liesti srovės veikiamą žmogų, nenaudojant reikiamų atsargumo priemonių, negalima.

87. Teikiantys pagalbą turi nedelsiant išjungti tą įrenginio dalį, kurią liečia nukentėjusysis.

88. Jei žmogus yra aukštai, įrenginį atjungus ir atpalaidavus nukentėjusįjį nuo elektros srovės, jis gali nukristi. Tokiu atveju reikia imtis priemonių, užtikrinančių, kad kristų saugiai.

89. Jeigu įrenginio išjungti negalima, reikia imtis priemonių atskirti nukentėjusįjį nuo srovinių dalių, kurias jis liečia.

XVIII. SKYRIUS

PIRMOS PAGALBOS NUKENTĖJUSIAM NUO ELEKTROS SROVĖS PRIEMONĖS

90. Nedelsiant nukentėjusįjį paguldyti ant nugaros, ant kieto pagrindo ir patikrinti ar jis kvėpuoja ir yra pulsas.

91. Nustatyti, kokia akies lėlytė (plati lėlytė rodo, kad žymiai pablogėjo kraujo tiekimas smegenims) ir visais atvejais kviesti gydytoją.

92. Dirbtinį kvėpavimą reikia daryti, tuoj pat atpalaidavus nukentėjusįjį nuo srovės (galima „iš burnos į burną“ ir netiesiogiai masažuojant širdį).

93. Nukentėjusįjį gabenant reikia prižiūrėti, kad keliant, nešant ir vežant nukentėjusiojo nekratyti, nelaikyti nepatogioje arba pavojingoje padėtyje, nešti neštuvais (imti ir dėti ant neštuvų reikia iš sveikos

pusės), lūžimo vietą prilaikyti.

94. Vežant sunkiai nukentėjusį žmogų, geriausiai paguldyti jį ant neštuvų, paklojus po jais ką nors minkšto.

95. Dirbtinis kvėpavimas daromas tik tuo atveju, jei nukentėjusysis nekvėpuoja arba kvėpuoja netaisyklingai, taip pat, jei kvėpavimas palaipsniui silpnėja.

96. Prieš pradėdant daryti dirbtinį kvėpavimą reikia greitai, negaištant, atpalaiduoti nukentėjusiojo kvėpavimą varžančius darbužius ir pašalinti iš nukentėjusiojo burnos pašalinius daiktus.

97. Dirbtinio kvėpavimo metu, nukentėjusį paguldyti ant nugaros, sekti, kad liežuvis neužkristų ir neuždengtų kvėpavimo takų.

98. Nukentėjusiojo galvą reikia atlošti atgal, padėjus vieną ranką po pakaušiu, o antrąją spausti nukentėjusiojo kaktą, tol, kol smakras atsидurs vienoje linijoje su kaklu.

99. Dirbtinio kvėpavimo vamzdelį nukreipti į kvėpavimo gerklę, nykščiais užspausti nukentėjusiojo nosį ir teikiantysis pagalbą turi keletą kartų stipriai iškvėpti į vamzdelį.

100. Būtina sekti, kad įpučiamas oras patektų į nukentėjusiojo plaučius, o ne į pilvą – tai galima pastebėti iš to, jog neišsipučia krūtinės ląsta, o išsipučia pilvas. Jei oras patenka į pilvą, reikia paspaudus viršutinę pilvo dalį po diafragma išleisti orą ir kvėpavimo vamzdelį įstatyti taip, kaip reikia.

101. Jei nėra kvėpavimo įtaiso, teikiantysis pagalbą savo burną glaudžiai prispaudžia prie nukentėjusiojo veido, kad apimtų visą nukentėjusiojo burną. Tai galima daryti su marle, servetėle, nosine ir pan.

102. Jeigu širdies darbas neefektyvus (neapčiuopiamas pulsas), kartu su dirbtiniu kvėpavimu atliekamas išorinis širdies masažas.

XIX. SKYRIUS GAISRINĖ SAUGA

103. Lietuvos Respublikos teritorijoje esantys asmenys privalo vykdyti gaisrinės saugos taisyklių reikalavimus, o kilus gaisrui imtis priemonių gelbėti žmones, apsaugoti materialines vertybes ir gesinti gaisrą.

104. Įstaigos darbuotojai privalo išklausti gaisrinės saugos instruktažą.

105. Patalpos turi būti aprūpintos gaisro gesinimo priemonėmis, kurios turi būti tvarkingos.

106. Darbuotojai privalo mokėti naudotis gaisro gesinimo priemonėmis.

107. Patalpos turi būti švarios, tvarkingos, reguliariai valomos.

108. Evakuacijos keliai visuomet turi būti laisvi, neužkrauti daiktais.

109. Patalpose draudžiama naudoti atvirą ugnį, deginti fakelus. Įstaigos patalpose ir teritorijoje rūkyti draudžiama.

110. Naudojantis elektriniais virduliais, būtina juos statyti ant nedegių padėklų.

111. Visi elektros įrenginiai ir instaliacija turi būti tvarkingi.

112. Ugnies gesintuvo korpusas turi būti nudažytas raudonai, nurodytas jo panaudojimo būdas, užpildymo data ar galiojimo laikas. Gesintuvus reikia laikyti lengvai prieinamose ir matomose vietose.

113. Darbuotojas pastebėjęs gaisrą, privalo nedelsiant pranešti apie tai pagalbos telefonu 112, informuoti žmones apie gaisrą, gesinti gaisrą turimomis priemonėmis.

XX. SKYRIUS CIVILINĖ SAUGA

114. Darbuotojai privalo žinoti, kaip elgtis katastrofų, stichinių nelaimių arba ginkluoto užpuolimo atvejais.

115. Įvadinis instruktavimas – pirminis minimalus civilinės saugos žinių suteikimas kiekvienam

darbuotojui, priimant jį į darbą.

116. Pagrindinės sąvokos:

116.1. **Civilinė sauga** - tai veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų, visų ūkio subjektų, visuomeninių organizacijų bei gyventojų pasirengimą ekstremaliai situacijai, veiksmus jai susidarius ir padarinių šalinimą, visų valstybės išteklių panaudojimą gyventojams išgyventi, šalies ūkio gyvybingumui palaikyti, turtui ir aplinkai nuo susidariusios ekstremalios situacijos poveikio apsaugoti, aktyviai šiuose procesuose dalyvaujant piliečiams.

116.2. **Ekstremali situacija** - padėtis, kuri atsiranda dėl gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio priežasčių ar karo veiksmų ir sąlygoja staigų bei didelį pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba žmonių žūtį, sužalojimą ar turtinius nuostolius.

116.3. **Ekstremalus įvykis** - nustatytus kriterijus pasiekęs ar viršijęs gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio įvykis, keliantis pavojų žmonėms, jų fiziologinėms ar socialinėms gyvenimo sąlygoms, turtui, ūkiui ir aplinkai.

116.4. **Rizika** – tai tikimybė atsirasti nepageidaujamiems (ekstremaliems) įvykiams (situacijoms), kurie išprovokuoja arba gali sukelti žalingas pasekmes.

116.5. **Gaisras** – tai nekontroliuojamas degimas, sukeliantis materialinius nuostolius, pavojų žmonių sveikatai bei gyvybei.

116.6. **Cheminė avarija** - tai nenumatytas, staigus įvykis pavojingame objekte arba pervežant pavojingus krovinius (sprogimas, gaisras, pavojingų medžiagų išsiliejimas į aplinką), sukeliantis staigų arba uždelstą pavojų žmonėms ar aplinkai.

116.7. **Radiacinė avarija** - tai įvykis, kai, eksploatuojant įrengimus ar šaltinius, dėl įvairių priežasčių galima nenumatyta žmonių apšvita, viršijanti didžiausias jonizuojančios spinduliuotės (radiacijos) leistinas apšvitos dozes, bei aplinkos užteršimas radioaktyviomis medžiagomis.

116.8. **Avarinė apšvita** - tai jonizuojančios spinduliuotės srauto žalingas poveikis žmogui, įvykus radiacinei avarijai.

116.9. **Išorinė apšvita** susidaro, kai radioaktyvios medžiagos ar jų dalelės veikia žmogų, būdamos ore, iškritusios ant žemės paviršiaus ar nusėdusios ant žmogaus kūno paviršiaus.

116.10. **Vidinė apšvita** atsiranda, kai radioaktyvių medžiagų dalelės patenka į žmogaus organizmą kvėpuojant, arba vartojant radioaktyviomis medžiagomis užterštą maistą, vandenį.

116.11. **Jodo profilaktika** - tai jodo preparatų vartojimas, siekiant prisotinti organizmą stabilizuju jodu.

116.12. **Stichiniai ir katastrofiniai meteorologiniai reiškiniai** - tai tokie nevaldomi gamtos jėgų sukelti reiškiniai, kurie savo intensyvumu, poveikio būdu, išplitimo zona ir trukme gali padaryti daug žalos ūkiui, turtui, sukelti pavojų žmogaus sveikatai ir gyvybei.

116.13. **Pavojingas objektas** - visa veiklos vykdytojo valdoma teritorija, kur viename ar keliuose įrenginiuose, įskaitant ir su jais susijusią infrastruktūrą ar veiklą, nuolat arba laikinai gaminama, perdirbama, laikoma, perkraunama, naudojama, sandėliuojama arba neutralizuojama viena arba kelios pavojingos medžiagos ar jų atliekos, kurių kiekis prilygsta nustatytiems šios medžiagos ribiniams kiekiams arba juos viršija. Prie pavojingų objektų taip pat priskiriami hidrotechniniai statiniai.

116.14. **Pavojinga medžiaga** - tai medžiaga (ar jų mišinys), kuri dėl savo cheminių, fizinių ar toksinių (nuodingų) savybių pati arba jungdamasi su kitomis kelia pavojų žmogaus sveikatai, gyvybei ar aplinkai.

116.15. **Pasekmės (padariniai)** - tai ekstremalaus įvykio (situacijos) žalingas poveikis žmogui, turtui, ūkinei veiklai ir aplinkai, išreikštas kokybiniais bei kiekybiniais rodikliais.

116.16. **Epidemija** - tai žmonėms pavojingų infekcinių ligų išplitimas tam tikroje teritorijoje. Įvertinimo rodiklis - sergančiųjų skaičius konkrečios teritorijos gyventojų skaičiaus atžvilgiu.

117. Ekstremalios situacijos:

117.1. **Gamtinės.** Tai stichiniai ir katastrofiniai hidrometeorologiniai reiškiniai (uraganai, liūtys,

potvyniai), miškų ir durpynų gaisrai, masiniai susirgimai, ledo lyčių su žmonėmis atitrūkimas nuo kranto, ir kt.

117.2. *Techninės*. Tai įvairių technologinių procesų sutrikimai, dėl kurių kyla avarijos ar katastrofos (gaisrai, sproginiai, pavojingų medžiagų išsiliejimas, įvairios transporto priemonių bei naftotiekio ar dujotiekio avarijos).

117.3. *Ekologinės*. Tai oro, vandens telkinių, sausumos ar gyvosios gamtos žymūs kokybiniai ir kiekybiniai pakitimai (radioaktyvus bei ilgalaikis cheminis teritorijos užteršimas, smogo problema, vienos ar kelių gyvūnų ar augalų rūšių išnykimas, kokios nors gyvūnų (vabzdžių) rūšies didelis susikaupimas nedidelėje teritorijoje ir kt.).

117.4. *Socialinės*. Tai masinės riaušės, sporto aistrulių eisenos, blokados, provokacijos, diversijos, teroro aktai, o taip pat kariniai veiksmai mūsų šalyje ar kaimyninių valstybių teritorijose.

117.5. *Kitos*. Tai įvairūs pavojingi radiniai (radioaktyvios ar cheminės medžiagos, antro pasaulinio karo laikų šaudmenys, sprogmenys).

118. Perspėjimas ir informavimas:

118.1. elektros sirenos;

118.2. valstybinis ir teritorinis radijas, televizija ir kitos žiniasklaidos priemonės;

118.3. spec. automobiliai su garso stiprinimo - perdavimo įranga;

118.4. ūkio subjektuose naudojamos garsinės - signalinės priemonės;

118.5. transporto priemonių garsinės - signalinės priemonės;

118.6. telefoninio bei radijo ryšio priemonės;

118.7. pasiuntiniai.

119. Civilinės saugos signalai:

119.1. Dėmesio visiems! Tai pagrindinis įspėjamasis garsinis civilinės saugos signalas, perduodamas įjungus centralizuotai valdomas arba gamyklų, įmonių, laivų, garvežių, specialiųjų tarnybų automobilių sirenas. Juo atkreipiamas gyventojų dėmesys į tai, kad susidarė ypatingos aplinkybės ir jie privalo kuo greičiau įsijungti radiją ar televizorių (LTV programą), nes per šias visuomenės informavimo priemones bus perduodamas civilinės saugos signalas bei žodinis pranešimas apie susidariusią padėtį. Šis signalas gali būti skelbiamas iškilus bet kuriai grėsmei.

119.2. Radiacinis pavojus! Tai tiesioginės radioaktyviojo užteršimo grėsmės signalas.

119.3. Cheminis pavojus! Juo pranešama apie tiesioginio cheminio užteršimo grėsmę.

119.4. Uragano pavojus! Juo informuojama apie stichinio ar katastrofinio meteorologinio reiškinio grėsmę.

119.5. Potvynio pavojus! Tai signalas įspėjantis apie hidrologinio reiškinio - potvynio – grėsmę liūčių, sampūtų ar intensyvaus polaidžio metu pakilus upėse vandens lygiui.

119.6. Katastrofinis užtvindymas! Tai katastrofinio užtvindymo grėsmės signalas.

119.7. Oro pavojus! Tai signalas apie tiesioginę priešo aviacijos užpuolimo grėsmę.

119.8. Oro pavojaus atšaukimas! Tai signalas, pranešantis apie priešą aviacijos antskrydžio pabaigą.

119.9. Gali būti perduoti ir kiti pranešimai: apie stichines nelaimes, stambia avarijas, apie pranešimus dėl priemonių techninio patikrinimo, apie gyventojų evakuaciją.

120. Žmonių evakavimo planai pakabinami pastato visuose aukštuose.

121. Su evakuacijos planu supažindinami visi darbuotojai ir pakartotinai supažindinama kiekvienais metais.

122. Evakuacijos planą tvirtina Įstaigos direktorius.
